

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ÖRTÜK BİLGİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

WIEWS OF CLASSROOM TEACHERS ABOUT TACIT KNOWLEDGE

Pınar ÇAKIR

Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Yönetimi ve Deneticiliği Programı, İzmir, Türkiye

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3932-3969>

pincarcakir86@gmail.com

Nejat İRA

Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı, Çanakkale, Türkiye

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2271-9353>

nejat.ira@gmail.com

T. Hakan YENAL

Dr.Öğr.Üyesi, Adnan Menderes Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Aydın, Türkiye

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9085-3802>

thyenal@gmail.com

Received: 21.04.2020

Accepted: 17.07.2020

Published: 31.10.2020

Öz

Bu araştırmada sınıf öğretmenlerinin örtük bilgiye ilişkin görüşlerinin, örtük bilgiyi çalıştıkları okulda kullanım amaçlarının ve yöntemlerinin belirlenip derinlemesine ortaya konulması amaçlanmaktadır. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden olan bireylerin kendi bakış açısından algı ve deneyimlerini ortaya çıkarmayı amaçlayan betimleyici fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 öğretim yılı güz döneminde İzmir ili Bayraklı ilçesinde görev yapmakta olan ve ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenen sekiz sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilmiş, açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış sekiz sorunun yer aldığı görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Her katılımcı için görüşmeler 25-50 dakika arasında sürmüş, katılımcıların izinleri dahilinde görüşmeler ses kaydına alınmıştır. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde kullanılan sorular araştırmacılar tarafından alan yazının taraması yapılarak hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular için uzman görüşü alınarak soruların kapsam geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın inandırıcılığı için verilerin dökümü olduğu gibi yapılmış, ortaya çıkan veriler için katılımcı onayları alınmıştır. Elde edilen bulgular örtük bilginin kurum içerisinde kullanılmasının yaygın olduğunu, örgütün ve kurumun amaçları doğrultusunda bireylerin daha güçlü iletişim kurmalarına, kendilerini geliştirmelerine ve yüksek bilgiye sahip olmalarına olanak sağladığını göstermektedir.

Anahtar Terimler: Örtük bilgi, açık bilgi, öğretmen.

Abstract

In this research, it has been targeted to reveal the views, determine the purposes and methods of classroom teachers using the tacit knowledge in schools. Descriptive phenomenology pattern, which aims to reveal the perceptions and experiences of individuals who are among qualitative research patterns from their own perspective, was used in the study. 8 classroom teachers in Bayraklı, İzmir during the academic year of 2019 - 2020 form the population of the study. The population has been reached through criterion sampling method. Data has been gathered through a semi-structured interview, which was developed by the researcher through the revision of the related literature. Interviews for each participant lasted between 25 to 50 minutes. The interviews were recorded in voice within the permission of the participants. Data has been gathered through a semi-structured interview, which was developed by the researcher through the revision of the related literature. Content validity of the interview questions has been provided with the editing of an expert. For the credibility of the research, the data was dumped as is. The participants' approvals were also obtained for the resulting data. The results of the study show that the use of tacit knowledge within the organization, it is widespread and enables individuals to communicate more effectively, develop themselves and have high knowledge for the purposes of the organization and the institution.

Keywords: Tacit knowledge, explicit knowledge, teacher.

GİRİŞ

Örgütsel performans ve rekabet avantajı elde etme konusunda stratejik etkileri olan örtük bilginin önemi Türkiye'de eğitim kurumları bağlamında çok fazla çalışılmadığı söylenebilir. Bu anlamda örtük bilgi, bilgi yönetiminin en önemli parçalarından biridir ve sadece fark edilmesi, paylaşılması yeterli değildir. Örgütteki daha fazla işgörenin örtük bilgiden yararlanabilmesi için örgüt çevresinin uygun hale getirilmesi ve işgörenlerin farkındalığının artırılması gerekmektedir. Örgütlerin

yönetimlerinde, çalışanlar değerli birer kaynak olarak görülmeyle birlikte çalışanların bilgi ve deneyimlerinden mümkün olabildiğince çok faydalanmanın kuruma önemli kazanımlar getirdiği düşünülmektedir. Bu bağlamda kurumların var olan bilgi birikimlerinden nasıl yararlandıklarını içeren kurumdaki çalışanların bilgi birikimlerinden oluşan kurumsal bilgi, kurumun başarısına etki eden bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır (Yıldırım ve Özdemirci, 2019). Örgüt işgörenlerinin sahip olduğu ve süreç içerisinde elde ettiği örtük bilginin oldukça önemli olduğu ifade edilebilir.

Barutçugil (2002)'e göre dinamik nitelikli, yalnızca kullanıldıkça depolanabilir olan bilgi; ihtiyaç duyulan yere, zamana, kişiye göre değeri değişen bir kavramdır. Bilgi kullanıldığı zaman var olmakta, kullanıldıkça depolanabilmektedir. Bireyde kendini düşünceler, öngörüler, sezgiler, fikirler, alınan dersler, uygulamalar ve yaşanan deneyimler olarak göstermekte olan bilgi; insanın çevresinde olanları eksiksiz ve doğru bir biçimde kavramasını sağlayan kişiselleştirilmiş tanımlamadır (Doğan, 2003). Kaynağına göre bilgi türleri açık ve örtük bilgi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Buz dağının görünen kısmını ifade eden açık bilgi; sözlerle, rakamlarla, bilimsel formüllerler ya da kodlanmış sistematik yöntemlerle ifade edilebilmektedir. Buz dağının görünmeyen kısmına karşılık gelen, bireyin eylem ve deneyimleri üzerine kurulmuş olan örtük bilgi ise kişisel, formüle edilmesi ve bir başkasıyla paylaşımı veya bir başkasına iletilmesi son derece zor bir bilgi türüdür. Örtük bilgiye bireylerin duyguları, tecrübeleri, önsezileri, inançları, değerleri örnek verilebilir (Nonaka ve Takeuchi, 1995; Ira & Bulut, 2018).

Bilgiye erişimin zahmetsizce gerçekleşebildiği XXI. yy'da günümüz kurumlarının bilgi teknolojilerinden daha etkin ve verimli yararlanabilmelerinin, kurumsal bilginin boyutlarından olan örtük bilginin tespitine ve yönetimine bağlı olduğu söylenebilir (Yıldırım ve Özdemirci, 2019). Örtük bilgi kavramı ilk olarak Macar bilim adamı ve felsefecisi Michael Polanyi tarafından ortaya atılmıştır. Ona göre bütün bilgiler birey tarafından fiziksel ve zihinsel süreçler sonunda elde edilmektedir ve fiziksel beden sahip olduğumuz tüm bilginin temelidir (Polanyi, 1969). Nonaka & Takeuchi (1995)'ye göre örtük bilginin kaynağı bireyin öznel ve formüle edilmesi zor olan kişisel deneyimleri olmakla birlikte, örtük bilgi paylaşımlar ve işbirlikçi deneyimler sonucu elde edilen bilgidir. Polanyi (1966; 1969) örtük bilgi kavramını sözlerle ya da eylemlerle apaçık ortaya konulamayan bilgi olarak tanımlamış, örtük bilgiyi olayların anlaşılmasının karşısındaki arka perde olarak görmüştür. Başka bir deyişle örtük bilgiyi açıklanması, vücut bulması zor; bilincin derinlerinde gömülü bilgi olarak tanımlamıştır. Ona göre bildiklerimiz söyleyebileceklerimizin çok daha fazlasıdır ve her bilgi açık ve örtük olmak üzere birbirinden ayrılmaz parçalara sahiptir. Polanyi daha önce gördüğümüz bir kişinin yüzünü binlerce hatta yüzlerce kişinin arasından ayırt edip tanıyabildiğimiz halde bunu nasıl yaptığımızı kelimelerle ifade edemememizi, veya bisiklet süren bir kimsenin bisikletin nasıl sürüleceğini gösterip eylemi nasıl gerçekleştirdiğini ifade edememesini örtük bilgiyle açıklamaktadır Doğan (2006) erişilebilirliği, ortaya çıkarılması ve yönetilmesi son derece zor olan örtük bilginin özelliklerini şu başlıklar altında toparlamıştır:

- a) *Formüllere ya da kelimelere yansıtılamama*: Örtük bilginin ifade edilmesinde yaşanan güçlülüdür.
- b) *Eylem ya da deneyim tabanlı olma*: Örtük bilgiyi paylaşmanın en başat ve güvenilir yolu deneyimdir.
- c) *Bir rehber eşliğinde kazanılma*: Örtük bilgi eylemlerle, deneyimlerle kazanılmaktadır.
- d) *Zamanla ve azalarak paylaşılma*: Örtük bilgi geçişleri ilk zamanlarda artan bir grafik gösterse de zamanla azalma eğilimine girerek belli bir tepe noktasında durmaktadır.
- e) *Yenilik ve yaratıcılığın temelini oluşturma*: Örtük bilginin dış dünyaya yansıyan uzantısı olan açık bilgi dahil tüm buluşların temeli örtük bilgiye dayanmaktadır.
- f) *Rakiplerce görülemez*: Belirli bir kalıba sokulamayan örtük bilgi gizlidir.

g) *Bireye özgü olma*: Örtük bilginin üretim ve gelişim merkezi kişinin kendisidir.

h) *Bilinçsiz şekilde gelişme ve bilimsel ilkelerle açıklanamama*: Örtük bilgi birikimli deneyimler ve eylemler sonucunda oluşmaktadır.

Yıldırım ve Özdemirci (2019)'nin ifade ettiği gibi kurumlar için ender, değerli, taklit edilmesi, aktarılması ve yerine konması zor olan örtük bilgiler; kurumların fark yaratabilmesi ve bu farklılığın sürdürülebilirliği bakımından oldukça önemlidir. Bu nedenle örtük bilginin bireysel boyuttan çıkarılarak ortak bir örgüt değerine dönüştürülmesi gerekmektedir (Doğan, 2007). Yapılan çalışmalar bilginin; en çok o bilgiyi üreten kişiler tarafından paylaşıldığında, diğer çalışanlara anlatıldığında ve yeni öğrenenlerin söz konusu bilgiyi kullanmaları sürecinde aynı kişiler tarafından takip edildiğinde değerli olduğu saptanmıştır (Aydıntan, Göksel ve Bingöl, 2010). Örgütsel bilgi yaratma sürecinde kurumlar açık bilgi ile örtük bilgi arasındaki etkileşim yani dönüşüm yoluyla bilgi oluşturmaktadır. Bilgi dönüşümü süresince açık bilgi hem nicelik hem de nitelik olarak genişlemektedir. Bilgi dönüşümünde sosyalleşme (socialisation), dışsallaşma (externalisation), kombinasyon (combination) ve içselleştirme (internalisation) olmak üzere dört farklı basamak bulunmaktadır. Bilgi dönüşüm sürecini (socialisation, externalisation, combination, internalisation- SECI) açıklayacak olursak (Nonaka, Toyama & Konno, 2000):

Sosyalleşme (Örtük Bilgiden – Örtük Bilgiye): Deneyimlerin paylaşılması yoluyla örtük bilginin dönüştürüldüğü süreçtir. Örtük bilginin oluşturulmasının zor olması nedeniyle çoğu zaman örtük bilgi, bireylerin birlikte vakit geçirmeleri ya da aynı ortamda yaşamaları gibi ortak deneyimleriyle kazanılmaktadır. Bu süreçte bireylerin sosyalleşmesi çalıştıkları kurumun içerisinde informal gruplar şeklinde olabileceği gibi kurum dışında da gerçekleşebilmektedir. Deneyimlerin, fikirlerin, imgelerin, zihinde yaratılan modellerin ve teknik becerilerin paylaşılmasını kapsayan faaliyetler; gözlem, taklit ve uygulama ile gerçekleştirilen iş başında eğitim, sosyalleşme sürecine örnek verilebilir.

Dışsallaşma (Örtük Bilgiden - Açık Bilgiye): Örtük bilginin açık bilgiye dönüştürüldüğü süreçtir. Örtük bilgi açık bilgi haline geldiğinde bilgi başkalarının paylaşımına açık hale gelmiş olmaktadır. Örtük bilginin başarılı bir biçimde açık bilgiye dönüştürülmesi metafor, antoloji ve modelin sıralı kullanımına bağlıdır.

Kombinasyon (Açık Bilgiden – Açık Bilgiye): Açık bilginin karmaşık ve sistematik açık bilgi kümelerine dönüştürülmesi sürecidir. Açık bilgi, kurumun içinden ya da dış çevresinden toplanmaktadır. Toparlanan bilgiler birleştirilip düzenlenmekte ve işlenerek yeni bilgiler oluşturulmaktadır. Bilgisayarlı iletişim ağlarının ve büyük ölçekli veri tabanlarının kullanımı kombinasyon basamağını kolaylaştırıcı özellik göstermektedir.

İçselleştirme (Açık Bilgiden – Örtük Bilgiye): Yaparak öğrenmeyle yakından ilişkili olan içselleştirmede çalışanlar örgütlerindeki açık bilgiyi okuyarak ya da eylemlerine dökerek örtük bilgi tabanlarını zenginleştirmektedirler ve böylece açık bilgi örtük bilginin içinde yer almış olmaktadır. İçselleştirmeyle meydana gelen bilgi, örgüt içinde paylaşarak bireyler tarafından örtük bilgi üretiminde kullanılmaktadır. Mesleğinde kendisine rehberlik edecek ilgili belgeleri okuyup, kazandığı bilgilere göre mesleki bilgisini yeniden şekillendiren çalışanın açık bilgiyi örtük bilgi veri tabanını güçlendirmek için kullanması içselleştirmeye örnek verilebilir.

Bu çalışmanın amacı sınıf öğretmenlerinin örtük bilgiye ilişkin görüşlerini, örtük bilgiyi çalıştıkları okulda kullanım amaçlarını ve yöntemlerini belirlemektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

1. Çalışmakta olduğunuz okulda günlük işlerinizi yaparken ne tür bilgilerden yararlanıyorsunuz? Bu bilgileri nasıl kullanıyorsunuz? Günlük ve okul yönetimi ile ilgili işlerinizde, okuldaki öğretim ile ilgili işlerde hangi bilgileri kullanıyorsunuz? Niçin?

2. Okulun amaçlarının gerçekleştirilmesinde ne tür bilgiler kullanılmaktadır? Niçin?
3. Kendinizi öğretmenlik mesleği alanında geliştirirken ne tür bilgiler kullanıyorsunuz? Niçin?
4. Okulda eğitim-öğretim sürecinde okul yönetimiyle birlikte aldığınız kararlarda ne tür bilgi kullanmaktasınız? Neden?
5. Okulunuzda gözlemlediğiniz zaman yöneticiler hangi durumlarda ne tür bilgileri kullanmaktadır? Açıklar mısınız?
6. Okulunuzda gözlemlediğiniz zaman öğretmenler hangi durumlarda ne tür bilgileri kullanmaktadır? Açıklar mısınız?
7. Okul yönetimiyle olan ilişkilerinizde kullanmakta olduğunuz bilgi türleri nelerdir? Bu bilgi türlerini nasıl kullanıyorsunuz?
8. Eklemek istediğiniz görüşleriniz varsa bunlar nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma betimleyici fenomenoloji olarak desenlenmiştir. Bireylerin kendi bakış açısından algı ve deneyimlerini ortaya çıkarmaktadır (Ersoy, 2016). Araştırmanın katılımcıları sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır. Öğretmenlerin örtük bilgiye yönelik görüşleri ve kullanımlarını belirlemek amacıyla amaçlı örneklem türlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmaya 2019-2020 öğretim yılı güz döneminde İzmir Bayraklı ilçesinde devlet ilkokullarında görev yapmakta olan sekiz sınıf öğretmeni katılmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Kişisel Özellikleri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durum	Eğitim Durumu	Mesleki Kıdem	Kurumdaki Hizmet Süresi
Erkan	Erkek	38	Bekar	Lisans	11	4
Ahmet	Erkek	31	Bekar	Lisans	10	2
Melike	Kadın	35	Evli	Lisans	11	7
Dilek	Kadın	50	Evli	Lisans	15	6
Zeynep	Kadın	42	Evli	Doktora	13	5
Tülin	Kadın	46	Evli	Lisans	17	6
Serap	Kadın	49	Evli	Lisans	16	8
Elif	Kadın	51	Evli	Lisans	18	9

*Katılımcıların isimleri değiştirilmiştir.

Tablo 1'e göre, katılımcıların 6'sı kadın, 2'si erkektir. Yedi katılımcı lisans eğitimi almıştır. Bir kişi doktora eğitimi almıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Her katılımcı için görüşmeler 25-50 dakika arasında sürmüştür, izinleri dâhilinde ses kaydına alınmıştır. Veriler Moustakas'ın (1994) belirttiği fenomenolojik veri analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Veri analizinin basamakları: "1) önemli ifadelerin belirlenmesi, 2) ortak ifadelerin gruplanması, 3) anlam kümelerinin temalandırılması, 4) yapısal ve dokusal betimlemelerin oluşturulması ve 5) yapısal ve

dokusal betimlemelerin birleştirilmesi”dir (Ersoy, 2016, s. 92). Araştırmanın inandırıcılığı için verilerin dökümü olduğu gibi yapılmış, ortaya çıkan veriler için katılımcı onayları da alınmıştır.

BULGULAR

Katılımcıların görüşme sorularına verdikleri cevaplar “günlük işlerde kullanılan bilgi türleri”, “öğretmenlerin kurum içerisinde kullandıkları bilgi türleri”, “okul yöneticilerinin kullandığı bilgi türleri”, “okulun amaçlarının gerçekleşmesinde kullanılan bilgi türleri” ve “mesleki gelişim için kullanılan bilgi türleri” olmak üzere 5 (beş) temada toplanmıştır. Bu temalar, kurum içerisinde kullanılan bilgi türleri ve onlara ait alt temalar belirlenerek ortaya konmuştur. Bilgi türlerine ilişkin 27 gösterge bulunmuştur. Kurum içerisinde kullanılan bilgi türleri ve göstergeleri Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Kurum İçerisinde Kullanılan Bilgi türleri

Bilgi Türleri	
A. Günlük İşlerde Kullanılan Bilgi türleri	A.1. Eski bilgilerden yararlanma A.2. Kitap, dergi, akademik yayın ve medya araçları A.3. Tecrübe aktarımı yapılması A.4. Resmi bilgileri kullanmak, kendinden emin hareket etmeyi sağlar A.5. Meslektaşların deneyimlerinden faydalanma
B. Öğretmenlerin Kurum İçerisinde Kullandıkları Bilgi Türleri	B.1. Okul yönetimi ile bilgi alışverişinde bulunma B.2. Yönetmelik ve mevzuata uygun kararlar alma B.3. Meslektaşlar arasında bilgi alışverişinde bulunma B.4. Üniversite eğitimi sırasında öğrenilen bilgi
C. Okul Yöneticilerinin Kullandığı Bilgi Türleri	C.1. Çıkarları doğrultusunda yönetmelik ve mevzuatlara bağlı kalma C.2. Gerektiğinde inisiyatif kullanabilme C.3. Meslektaşlarla bilgi ve fikir alışverişinde bulunma C.4. Yöneticilerin- öğretmenlerin gözlemlerine göre- kendi öznel deneyimlerinden elde ettikleri bilgileri kullanması C.5. Dostluk ilişkileri yoluyla bilgiyi kullanma
D. Okulun Amaçlarının Gerçekleşmesinde Kullanılan Bilgi Türleri	D.1. İnfomal yolların kullanılması D.2. Okul paydaşlarının fikir alışverişinde bulunması D.3. Yönetmelik ve mevzuattan yararlanma D.4. Resmi yazıların ve bürokratik bilgilerin kullanılması D.5. Usta-çırak ilişkisi ile bilgi edinme

Bilgi Türleri

E. Mesleki Gelişim İçin Kullanılan Bilgi Türleri

- E.1. Proje yapma
 - E.2. Doktora yapma
 - E.3. Seminer, kitap, dergi, yayın takibi, medya araçları
 - E.4. Deneyim aktarımında bulunulması
 - E.5. Farkında olmadan tecrübeli öğretmenden öğrenme
 - E.6. İnfomal ilişkiler ile öğrenme
 - E.7. Sivil toplum örgütlerinde çalışma
 - E.8. Sivil toplum örgütlerinde bilgi paylaşımı
-

“Günlük işlerde kullanılan bilgi türleri” temasına ilişkin katılımcılar; meslektaşların deneyimlerinden faydalanma, kitap, dergi, akademik yayın ve medyadan faydalanma, tecrübe aktarımı yapılması, mevzuat ve yönetmelikler şeklinde, açık bilgi ve örtük bilginin kullanım şeklini ifade etmişlerdir.

Erkan öğretmen aşağıdaki görüşü belirtmiştir:

“Günlük işlerimizi yaparken eski bilgilerden yararlanıyoruz. Üniversitede öğrendiğimiz bilgilerden yararlanıyoruz. İşte kullandığımız medya araçlarından okuduğumuz kitaplardan ve tabi ki meslektaşlarımızın bilgilerinden faydalıyoruz. Onların tecrübelerini de kullanıyoruz.”

Katılımcılar, günlük işlerde kullandıkları bilgi türlerinde mevzuat ve yönetmeliklere bağlı kaldıklarını fakat gerekli durumlarda inisiyatif kullanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Buna göre kurum içerisinde günlük işlerde kullanılan bilgi türlerinin okul paydaşlarının iletişim ve paylaşımlarına bağlı olarak değişiklik gösterdiğini söyleyebiliriz. Ahmet öğretmen bununla ilgili görüşünü şu şekilde belirtmiştir:

“Mesleki gelişimlerden, okuldaki arkadaşlarımdan edindiği bilgilerden yararlanıyorum. Resmi evraklar/yazılardaki bilgilerden yararlanıyorum. Resmi yazılardaki bilgileri kullanmak kendimden daha emin (olarak) hareket etmemi sağlıyor.”

“Öğretmenlerin Kurum İçerisinde Kullandıkları Bilgi Türleri” temasına ilişkin katılımcılar; okul yönetimiyle olan ilişkinin, okul yönetimiyle yapılan bilgi ve fikir alışverişinin önemli olduğunu vurgulamışlardır. Kurum içerisinde öğretmenlerin kullandıkları bilgi türlerinde okul yönetiminin rolünün büyük ölçüde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Melike Öğretmen:

“Öncelikle idarecilerime sormayı tercih ederim. Ama onlara ulaşamadığımda ya da onları aşıyorsa öğretmen arkadaşlarımdan faydalanırım. Onlara da sorarım: Siz bunu nasıl yapmıştınız? diye. Bilgi paylaşımı yaparım. Ama önemli olan tabi ki öncelikle birebir idarecilerle olan bilgi paylaşımı.”

“Okul Yöneticilerinin Kullandığı Bilgi Türleri” temasına ilişkin katılımcılar; mevzuat ve yönetmeliklere bağlı kalma, gerektiğinde inisiyatif kullanabilme ve bilgi alışverişinde bulunmanın önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu duruma göre Tuğçe öğretmen:

“Yöneticiler, deneyimlerini öznel bilgilerini daha çok kullanıyorlar. İşlerine geldiğinde de mevzuat ve yönetmelikler kapsamında sınırlarını çiziyorlar.”

Serap öğretmen:

“Okul yönetimi genelde öğretmenlerden mesleki mevzuatlar vb. koyarak bilgi ister, çalışma ister; ancak işlerin yürürlükte bu şekilde olduğunu düşünmüyorum. (İşlerin) daha çok tabiri caizse ahbab çavuş ilişkisiyle yürüdüğünü düşünüyorum.”

“Okulun Amaçlarının Gerçekleşmesinde Kullanılan Bilgi Türleri” temasına ilişkin katılımcılar; informal yolların kullanılması, okul paydaşlarının fikir alışverişinde bulunması, yönetmelik ve mevzuattan yararlanma, resmi yazıların ve bürokratik bilgilerin kullanılması görüşlerini belirtmişlerdir. Bununla ilgili olarak Dilek Öğretmen:

“Okulun amaçlarının gerçekleştirilmesinde milli eğitim genel amaçları var. Belirli kriterler var bizim önümüze konan. Bunlar üzerinden hareket ediyoruz; ama bunlar yapılırken daha çok usta çırak ilişkisiyle yürüyor. İnsanlar kendilerinden daha tecrübeli öğretmenlerden farkında olmadan öğrendikleriyle birlikte hareket ediyorlar diye düşünüyorum. Yani daha çok informal etkiler söz konusu.”

“Mesleki Gelişim İçin Kullanılan Bilgi Türleri” temasına ilişkin katılımcılar; kaynak araştırması, akademik kariyer, seminer, kitap, dergi, yayın takibi, deneyim aktarımında bulunulması üzerinde durmuşlardır. Buna göre Zeynep Öğretmen:

“Burada kaynak olarak kitapları kullandım. Zamanında kişileri de kullandım. Çok okudum, çok sordum, çok araştırdım. Çünkü ben sınıf öğretmeni değilim. Sınıf öğretmenliğini öğrenmem için epey çaba harcamam gerekti; ama burada sadece yazılı kaynaklar yeterli olmadı. Hala da olmuyor. Bilgi alışverişi çok yaptım. Deneyimli arkadaşlara çok sordum. Doktora yaptım; ama biyolojide yaptım. Ama şöyle projenin hazırlanmasında ne yapabileceğimi iyi biliyorum. Çünkü hem yüksek lisans hem doktora ayrı ayrı projelerdi. En büyük bilgi kaynağım o aslında. Bir de görev aldığım öğretmen akademisi vakfı... Son 10 yıldır orda kısmı zamanlı eğitimcim. O çok etkili benim bilgiye ulaşmamda. Kurs demeyelim. Ben anlatıyorum çünkü. Eğitimcim orda. Orda paylaştığımız şeyler, meslektaşlarımdan aldığım bilgiler benim öğretmenliğimi çok etkiledi.”

SONUÇ VE ÖNERİLER

Inova (2009)’ya göre çok eski zamanlardan bu yana sermaye, hammadde ve emek , ‘bilgi’ yaratmak ve eyleme geçmek için temel kaynak olarak kullanılmıştır. Bilgi, pek çok ekonomik kaynağın ve uzun vadeli avantajlı kabul edilebilir rekabetin kaynağı olan istisnai bir fon olarak kabul edilmektedir. Liu & Cui (2012) örtük bilgiyi örgütsel bilginin ana gövdesi ve hem bireysel hem örgütsel inovasyon yeteneği oluşturmadaki anahtar olarak tanımlamaktadır.

Buna göre kurumsal bilginin etkililiğinde anahtar rol oynayan örtük bilginin kullanımı, açık bilgiye erişimin çok kolay olduğu günümüzde kurumların kendine ait bir kimlik oluşturmada, günlük yönetim için kritik özellik taşıması ve rekabet avantajının kaynağı olması adına tüm kurumlar için önemlidir. Yapılan araştırma sonucunda eğitim örgütlerinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin örtük bilgiyi beş temada kullandıkları belirlenmiştir. Bu örtük bilgi temaları “günlük işlerde kullanılan bilgi türleri”, “öğretmenlerin kurum içerisinde kullandıkları bilgi türleri”, “okul yöneticilerinin kullandığı bilgi türleri”, “okulun amaçlarının gerçekleşmesinde kullanılan bilgi türleri” ve “mesleki gelişim için kullanılan bilgi türleri”dir.

Elde edilen veriler ışığında eğitim örgütlerinde örtük bilginin etkin kullanımına ilişkin olarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

1. Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin sahip oldukları örtük bilginin çalıştıkları okulun gelişiminde pozitif katkısının olacağına dair farkındalık oluşturmalarıdır.
2. Okulda yönetsel işleri yaparken kullandıkları örtük bilginin olumlu katkısına ilişkin farkındalık geliştirmelidirler.
3. Örtük bilginin okul işleyişindeki öneminin farkında olmalı ve okul paydaşları arasında örtük bilginin paylaşımını sağlayacak ortamlar oluşturmalarıdır.
4. Özellikle yöneticiler örtük bilgilerinin katkısıyla görevlerini yerine getirirken karar verme sürecinde örtük bilgidan yararlanmalıdır.
5. Örtük bilginin aktarımının sağlanması için paylaşımların artırılması, hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi örgütün amaçlarının gerçekleşmesine olumlu katkı sağlayacaktır.
6. Çalışanların sahip olduğu örtük bilginin çeşitliliği ve alanının genişliği okul başarısının artırılmasında da etkili olacaktır.
7. Örtük bilgiye yönelik farkındalığın yüksek olması krizlerin etkili şekilde yönetilmesine de etki edecektir.

KAYNAKÇA

- Aydıntan B., Aykut G., & Bingöl D. (2010). Örtük bilgi paylaşım niyeti üzerinde sosyal sermaye ve denetim merkezi odaklılığının rolü: Hakimlikte bir alan araştırması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12 (1), 1 - 26.
- Barutçugil, İ. (2002). *Bilgi yönetimi*. (1. Baskı). İstanbul: Kariyer Yayınları.
- Ira, N., & Bulut, S. (2018). Organizational power resources and psychological capital relations in schools. *International Online Journal of Primary Education (IOJPE)*, 7(2), 17-25.
- Doğan, H. (2003). Hümanistik bir yaklaşımla örtülü bilgi analizi: Örtülü bilgi gelişimi ve paylaşımında duygusal zeka ile beden dilinin rolü ve stratejik kullanım yolları. *Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 58 - 66.
- Doğan H. (2006). Kültürel pazarlarda örtük bilginin algılanması ve Beypazarı örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2, 96 - 123.
- Doğan H. (2007). İşletmelerde örtük bilginin somutlaştırılması ile olası stratejik risk sendromlarına ilişkin çözüm önerileri. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 143 - 160.
- Ersoy, A., & Saban, A. (2016). *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Ivona, O. (2009). The importance of tacit knowledge within the organization. 2 December 2019 retrieved from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.621.8764&rep=rep1&type=pdf>
- Liu, Z-g. & Cui, J. (2012), Improve technological innovation capability of enterprises through tacit knowledge sharing. *Procedia Engineering*, 29, 2072–2076.
- Moustakas, C. E. (1994). *Phenomenological research methods*. Sage Publications, Inc
- Nonaka, I. & Takeuchi, H. (1995). *The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation*. New York: Oxford University Press.
- Nonaka, I., Toyama, R. & Konno, N. (2000). SECI, Ba and leadership: A unified model of dynamic knowledge creation. *Long Range Planning*, 33 (1), 5 - 34.
- Polanyi, M. (1966). *The Tacit Dimension*. Chicago: University of Chicago Press.
- Polanyi, M. (1969). *Knowing and Being*. In M. Grene (Ed.). Chicago: University of Chicago Press.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yıldırım, B. F., & Özdemirci, F. (2019). Kurumlarda örtük bilginin yapay zekâ destekli tavsiye sistemleri aracılığıyla ortaya çıkarılması. *Bilgi Yönetimi Dergisi*, 2 (1), 34 - 43.

EXTENDED ABSTRACT

In the twenty-first century, when access to information can be realized effortlessly, the fact that today's institutions can benefit from information technologies more effectively and efficiently depends on the detection and management of tacit knowledge. Tacit knowledge is the most important part of information management and not only is it noticeable to share, but it must also be disseminated in order for more employees in the organization to benefit from this shared information. The importance of tacit knowledge and the strategic implications of organizational performance and competitive advantage in obtaining Turkey's context is not much studied in educational institutions. Therefore, in this research, it has been targeted to reveal the views, determine the purposes and methods of classroom teachers using the tacit knowledge in schools. Descriptive phenomenology pattern, which aims to reveal the perceptions and experiences of individuals who are among qualitative research patterns from their own perspective, was used in the study. 8 classroom teachers in Bayraklı, İzmir during the academic year of 2019 - 2020 form the population of the study. The population has been reached through criterion sampling method. Data has been gathered through a semi-structured interview, which was developed by the researcher through the revision of the related literature. Interviews for each participant lasted between 25 to 50 minutes. The interviews were recorded in voice within the permission of the participants. Data has been gathered through a semi-structured interview, which was developed by the researcher through the revision of the related literature. Content validity of the interview questions has been provided with the editing of an expert. For the credibility of the research, the data was dumped as is. The participants' approvals were also obtained

for the resulting data. The answers given by the participants to the interview questions were gathered in six themes. These are: “types of information used in daily work”, “types of information used by teachers in daily work”, “types of information used by school administrators”, “types of information used in realizing the goals of the school”, “types of information used for professional development”, and “types of information used by school stakeholders in joint decisions”. Participants on the theme of “types of information used in daily work”; they expressed the use of explicit information and tacit knowledge in the form of making use of the experience of colleagues, using books, magazines, academic publications and media, transferring experience, and legislation and regulations. The participants regarding “types of information used by teachers in the institution” emphasized that the relationship with the school management and the exchange of information and ideas with the school management is important. Participants regarding “types of information used by school administrators” stated that it is important to adhere to legislation and regulations, to take initiative when necessary and to exchange information. The participants regarding the “types of information used in achieving the schools objectives” stated their views on the use of informal means, the exchange of ideas of school stakeholders, the use of regulations and legislation, the use of official letters and bureaucratic information. Participants on “types of information used for professional development” focused on resource research, academic career, seminars, books, journals, publication follow-up, and experience transfer. The results of the study show that the use of tacit knowledge within the organization, it is widespread and enables individuals to communicate more effectively, develop themselves and have high knowledge for the purposes of the organization and the institution. The use of tacit knowledge is important for all institutions in order for the institutions to establish their own identity, to be critical for daily management and to be the source of competitive advantage.